

УДК 338.242

*С. В. Козловський,
д. е. н., професор, професор кафедри управління персоналом і економіки праці,
Донецький національний університет ім. В. Стуса
Г. Ф. Мазур,
к. е. н., доцент, Заслужений економіст України,
депутат Вінницької обласної ради*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ — ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

S. Kozlovskyi,
Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Personnel Management and Labour Economics,
Donetsk National University named after Vasiliy Stus
G. Mazur,
Ph.D., assistant professor, Honored Economist of Ukraine, deputy of the Vinnytsia Regional Council

ENSURING THE SUSTAINABILITY OF MODERN ECONOMIC SYSTEM — THE BASIS ECONOMIC DEVELOPMENT

У статті розглянуто підходи щодо визначення стійкості економічної системи. Досліджено сутність категорії "стійкість економічної системи", її види та запропоновано власне тлумачення "стійкість економічної системи". Проаналізовано значимість оцінки категорії "економічна стійкість". Визначено підходи до управління економічною стійкістю. Наведено основні теоретичні аспекти категорії стійкості економічної системи. Вдосконалено класифікації видів стійкості та факторів впливу на стійкість економічної системи.

In article approaches to definition of stability of economic system are considered. "Stability of economic system", its kinds are investigated essence of categories and own definition is offered to "stability of economic system". It is analysed the importance of an estimation of a category "economic stability". Variants of management are offered by economic stability. Classification of kinds of stability and is modernized by the factor of influence on stability of economic system.

*Ключові слова: економічна стійкість, стабільність, розвиток.
Key words: economic stability, stability, development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Стрімка динаміка сучасного життя породжує нові проблеми, активізує методологічні пошуки, формує нові парадигми дослідження економічних процесів. В їх численному переліку виокремлюється проблема

забезпечення стійкості сучасних економічних систем. Необхідність і актуальність дослідження економічних систем в аспекті їх розвитку обумовлена тим, що у ході ринкових перетворень стала помітною існуюча недооцінка процесу управління сучасними економіч-

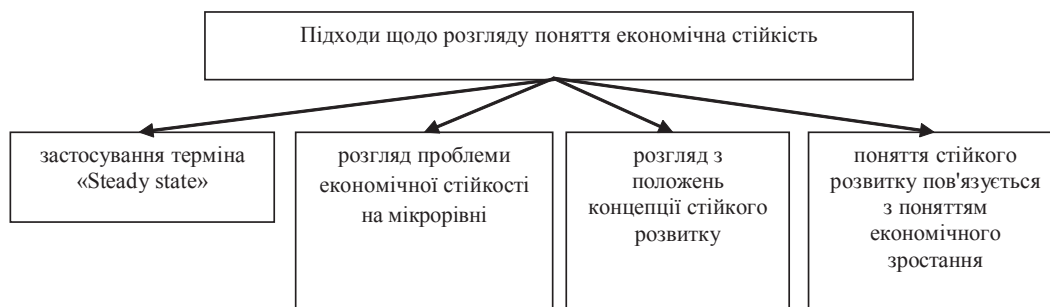

Рис. 1. Підходи щодо розгляду поняття економічна стійкість

Рис. 2. Підходи до управління економічною стійкістю

ними системами. Однією з головних функцій економіки будь-якої країни є забезпечення стійкого її функціонування. Стійкість економічної системи забезпечує економічну безпеку країни, ефективне функціонування галузей економіки, конкурентоспроможність підприємств як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках. Особливого значення набуває поняття стійкості галузей економіки, яка стає одним із визначальних чинників у сучасних умовах світу. На сьогодні зростають роль і значення факторів підвищення економічної стійкості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми стійкості та її визначення розглянуто у працях Анохіна С.Н., Ареф'євої О.В., Бараненка С.П., Бусленка Н.П., Іванова В.Л., Колодізева О.М., Масленка Ю.В., Павловського М.А., Поліщука А.П., Шандова Н.В. та інших.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета дослідження полягає у розкритті сутності та особливостей стійкості економічної системи як необхідної умови забезпечення розвитку економіки країни, узагальнення визначення і обґрунтування напрямів використання поняття "стійкість економічної системи", визначенні факторів впливу на забезпечення стійкості.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття стійкості є фундаментальним, оскільки без нього не можливо реалізувати стан економічного зростання й прогресивного розвитку суспільства. Це поняття стало широко використовуватись у науковій літературі гуманітарної сфери (з економіки і розвитку суспільства) лише в кінці ХХ століття. Тим часом у технічній сфері воно стало широкоживим у кінці ХІХ ст., після того як було визначено поняття стійкості і сформульовано теореми про стійкість і нестійкість технічної системи [1].

Можна відокремити чотири основні підходи до розгляду поняття "економічна стійкість", що існують сьогодні в економічній науці.

Перший підхід передбачає застосування терміна "Steady state" (стійкий стан, стан стаціонарної стійкості), який був введений Р. Солоу і відображає умови динамічної рівноваги економічної системи. В. Ячменьова вважає, що "...стійкість у загальному вигляді зумовлена можливостями внутрішніх енергоматеріальних сил елементів організації, які здатні підтримувати її у межах характерної для неї рівноваги і які відповідно дають можливість організації зберігати структуру і виконувати свої функції стійко, надійно у змінних умовах середовища". Багато науковців, зокрема С. Анохін, І. Бланк, А. Загорулькін, Б. Колас, О. Колодізев, К. Нужний, В. Рошін, Ю. Сімех, В. Сумин та ін. звертаються до поняття стійкого стану, рівноваги під час дослідження "економічної стійкості" [2; 3; 4]. Проте слід зазначити, що термін "стійкість" характеризує процес, пов'язаний із рівновагою, але не є тотожний їй.

Другого підходу щодо розгляду проблеми стійкості на мікрорівні дотримується сьогодні більшість західних науковців. Російські та українські економісти-дослідники такі, як В. Дергачьова, Д. Ковальов і Т. Сухорукова, З. Коробкова, Є. Коротков, А. Шеремет, Ю. Масленко, Н. Кульбака, І. Недін, І. Сенько [5] економічну стійкість підприємств ототожнюють з його фінансовим станом. Фінансова стійкість, на думку представників цього підходу, формується внаслідок стабільного одержання підприємством прибутків, що створює можливість для вільного маневрування та ефективного використання грошових коштів і сприяє підвищенню ритмічності та надійності процесів матеріально-технічного постачання, виробництва і реалізації продукції.

Третій підхід під час оцінювання стійкості економічної системи виходить з положень концепції стійкого розвитку ("sustainable development"), точкою відліку для розвитку якої є звіт Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку у 1987 році. Нова стратегія розвитку суспільства виходить із пріоритетів майбутнього і її можна визначити як стратегію виживання і неперервного розвитку цивілізації (і країни) в умовах збереження довкілля.

Дотримуються цих поглядів А. Деркач, Л. Мельник, А. Семенов та А. Фадеева, які характеризують стійкий розвиток як такий, за якого економічні, екологічні та

Таблиця 1. Підходи авторів щодо трактування "економічна стійкість"

Джерело	Позиції авторів щодо трактування поняття «економічна стійкість»
Алексєєнко Н.В. [12]	Стан матеріальних, економічних і трудових ресурсів, їх розподіл і використання, які забезпечують розвиток підприємства на основі зростання прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності в умовах допустимого рівня ризиків
Анохін С.Н. [13]	Такий рівноважний стан промислового підприємства, при якому економічні й управлінські рішення здатні регулювати основні чинники стійкого положення підприємства: управління, виробництва, фінансів, персоналу і стратегії в заданих межах ризику
Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. [14]	Сукупність взаємообумовлених та взаємопов'язаних складових, які за будь-яких умов забезпечують здатність до ведення діяльності підприємств, запас ресурсів (ресурсного потенціалу) та збалансований процес функціонування
Бараненко С.П., Шеметов В.В. [15]	Міцність та надійність її елементів, вертикальних, горизонтальних, та інших зв'язків всередині системи, здатності протистояти внутрішнім і зовнішнім збуренням
Бугай В.З. [16]	Здатність підприємства поглинати зовнішні й внутрішні дестабілізуючі фактори через ефективне застосування своїх ресурсів за рахунок використання і вдосконалення економічного потенціалу
Бурда А.І. [17]	Системне явище, яке виступає індикатором відхилення від потенційно можливого конкурентного стану на певному етапі життєдіяльності підприємства
Бусленко Н.П. [18]	Стійкість економічної системи — це можливість функціонування системи з ефективністю, не нижче заданої в деякому діапазоні умов
Василенко О.В. [19]	Здатність системи зберігати свій працездатний стан щодо досягнення запланованих результатів за наявності різних мінливих впливів
Відеке Б. [20]	Здатність системи зберігати рух за означеною траєкторією, тобто дотримуватись визначеного режиму функціонування
Сремейчук Р.А. [21]	Така організація його виробничо-господарської діяльності, що дає змогу забезпечити стабільні техніко-економічні показники з позитивною динамікою й ефективно адаптуватися до збурювань навколишнього й внутрішнього середовища
Зайцев О.Н. [22]	Такий стан підприємства, при якому зберігається здатність ефективного функціонування і стабільного прогресивного розвитку при негативних впливах зовнішнього середовища
Зеткіна О.В. [23]	Забезпечення рентабельної виробничо-комерційної діяльності підприємства за рахунок підвищення ефективності використання виробничих ресурсів і управління підприємством, стійкого фінансового стану за рахунок поліпшення структури активів, а також стабільного розвитку потужності підприємства і соціального розвитку колективу при самофінансуванні в умовах зовнішнього середовища, що динамічно розвивається
Іванов В. [24]	Здатність економічної системи не відхилитися від свого стану (статистичного або динамічного) при різних внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих впливах за рахунок ефективного формування і використання фінансових, виробничих і організаційних механізмів
Кириленко В.І. [25]	Здатність економіки вистояти в умовах воєнного протистояння, забезпечити надійне задоволення воєно-економічних потреб збройних сил і потреб господарства країни в інтересах досягнення перемоги
Козловський С.В. [26]	Здатність економічної системи після деякого збурення (зміни параметрів економічної системи, її показників) швидко повертатися у стан не гірший попереднього, зберігати свій стан як завгодно довго, а також поліпшувати свій стан до величини збурення за умови позитивної зміни економічних параметрів системи.
Колодізев О.М., Нужний К.М. [27]	Стан рівноваги або здатність повертатися в цей стан відкритої соціально-економічної системи (підприємства), після того як мало місце виведення з цього стану зовнішніми й внутрішніми збурюючими впливами за рахунок ефективного використання усіх видів ресурсів з подальшою спроможністю забезпечувати оптимальний процес їх поповнення
Коренченко Р.А. [28]	Здатність підприємства до самозбереження, тобто раціонального використання резервів підприємства у часі, що дають можливість протистояти впливові зовнішніх факторів
Малінін К.Г. [29]	Адекватність системи середовищу як зовнішньому, так і внутрішньому, що передбачає знаходження параметрів системи в деякому допустимому околі, що забезпечує її функціонування і розвиток
Мєдведєв В.А. [30]	Рівноважний збалансований стан економічних ресурсів, який забезпечує стабільну прибутковість і нормальні умови для розширеного відтворення в тривалій перспективі з врахуванням найважливіших зовнішніх і внутрішніх чинників
Мизнікова Т.Н. [31]	Володіння системою чинників виробничого, фінансового та соціального характеру, здатною незалежно від зовнішніх впливів і внутрішнього стану підприємства за рахунок взаємної оптимізації внутрішньої структури і внутрішніх зв'язків забезпечувати стійку фінансову та виробничо-технологічну активність з метою задоволення суспільних і соціальних потреб як колективу підприємства, так і суспільства в цілому
Павловський М.А. [32]	Певна властивість економічної системи відображати її динаміку, яка залежить від множини факторів
Поліщук О.П. [33]	Здатність оптимально використовувати свій потенціал, що дасть змогу йому швидко адаптуватися до динамічних змін зовнішнього середовища, в довгостроковій перспективі задовольняючи потреби всіх учасників господарської діяльності
Попельнохов Р.В. [34]	Відображає її здатність ефективно протидіяти несприятливим внутрішнім і зовнішнім впливам, адекватно і швидко змінювати свою внутрішню структуру відповідно до різних умов
Севаст'янов А.В. [35]	Здатність економічної системи, що піддалася несприятливому відхиленню за межі її припустимого значення, повернутися у стан рівноваги за рахунок власних ресурсів, позики, перепрофілювання виробництва
Сімех Ю.А. [4]	Це потенційні можливості підприємства повернутися у стан рівноваги, в якому підприємство має позитивну динаміку функціонування, або не виходить за межі встановлених границь
Тарасова О.О. [36]	Здатність економічної системи, що потрапила у несприятливе відхилення за межі її допустимого стану, повернутися у стан рівноваги за рахунок власних і запозичених ресурсів
Удовіченко М.О. [37]	Означає зміну рівноважних станів, які гарантують досягнення стратегічних і тактичних цілей у конкретні проміжки часу й забезпечують відповідністю параметрів і результатів перебігу внутрішньогосподарських процесів змінним вимогам внутрішнього середовища

соціальні цілі урівноважуються та інтегруються, а темпи економічного росту не перевищують темпів відтворення природних ресурсів, причому основним показником такого розвитку вважається покращання якості життя [6].

Четвертого підходу дотримуються такі відомі економісти, як Дж.С. Міль, Й. Шумпетер, Р. Харррод, Ф. Котлер, Д. Морріс та ін. Серед російських учених поняття стійкого розвитку підприємств пов'язує з поняттям економічного зростання А.С. Воронов, Н.В. Шан-

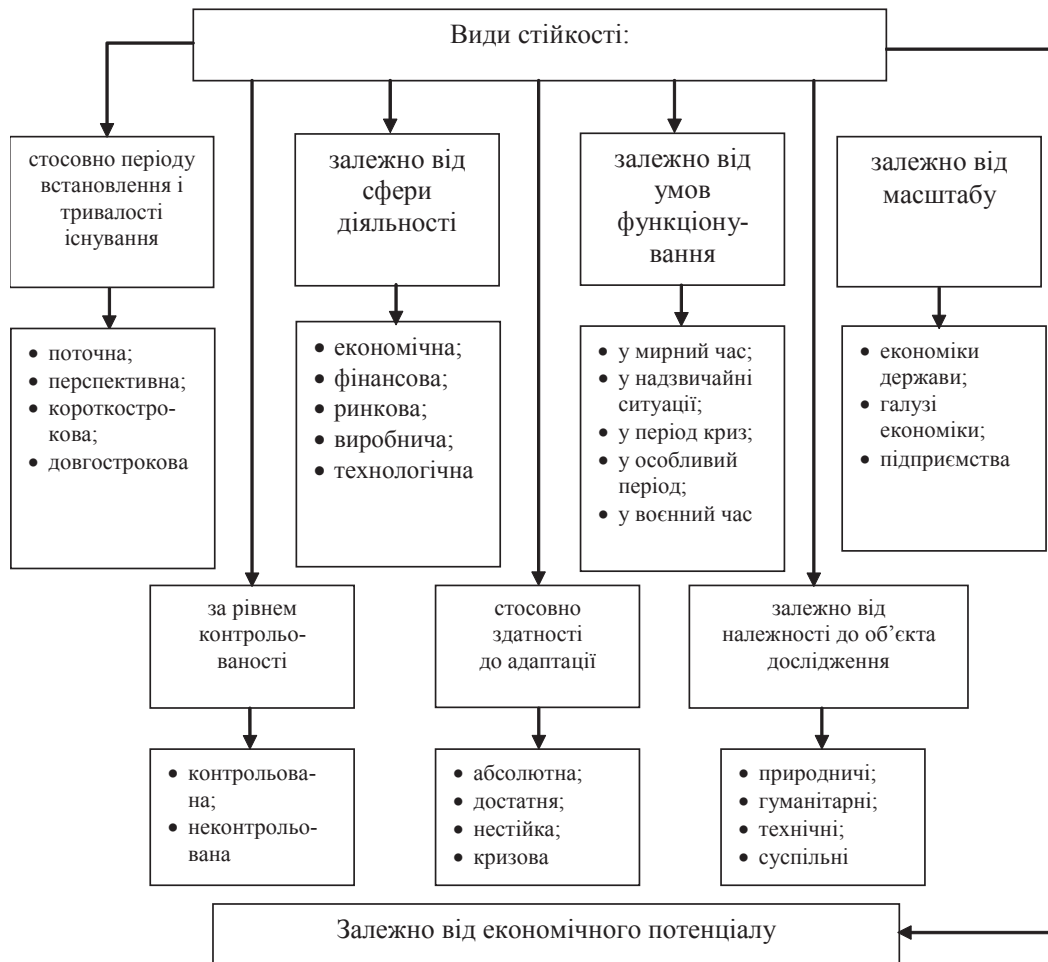

Рис. 3. Види стійкості

дова вважають, що "...концепція економічної стійкості полягає в максимальному значенні зростання економіки за мінімального відхилення економічної системи від стану рівноваги" [7]. У цьому підході ми зустрічаємо ототожнення поняття "розвиток" з поняттями "росту", "зростання", які передбачають лише збільшення кількісних, а не якісних характеристик соціально-економічної системи.

Практика реалізації концепцій сталого розвитку дозволяє виділити такі основні підходи до управління економічною стійкістю (рис. 2).

1. Системний підхід розглядає економічну стійкість як сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених складових, які забезпечують збалансований розвиток шляхом встановлення оптимальних кількісних співвідношень між елементами системи та формування сталих структурних зв'язків між ними [8; 9]. Таким чином, управління економічною стійкістю зводиться до забезпечення максимально узгодженої взаємодії усіх елементів та збереження цілісності системи в умовах мінливості зовнішнього середовища.

2. Ситуаційний підхід покликаний виявити закономірності формування економічної стійкості в просторі і часі та розробити комплекс управлінських дій щодо забезпечення динамічної рівноваги у визначений період часу в конкретній ринковій ситуації. При цьому економічна стійкість підприємства розглядається як

тимчасове явище, що досягається в процесі постійної взаємодії із зовнішнім середовищем. Накопичені кількісні параметри в процесі еволюції змінюють якісні характеристики системи, внаслідок чого порушується внутрішня узгодженість її елементів. Таким чином, руйнування досягнутої рівноваги змінюється виникненням нових стійких пропорцій, тим самим забезпечуючи економічній системі перехід на якісно новий рівень розвитку.

3. Інтеграційний підхід розглядає економічну стійкість як сукупність економічних систем мікро-, мезо- та макrorівня. Інтеграційний підхід — це підхід дослідження економічних процесів з позицій розгляду сучасної економічної системи, яка є сукупністю економічних систем різного рівня: держави, регіонів, галузей, підприємств тощо. Сучасні економічні системи є складними багаторівневими, багатofакторними, багатокритеріальними відкритими системами, які мають специфічні властивості: цілісність, цілеспрямованість, передбачуваність, самоорганізованість.

Узагальнюючи означенні підходи, можна зробити висновок, що система управління економічної стійкості передбачає реалізацію комплексу управлінських дій, спрямованих на формування динамічної структури, здатної вести неперервну у часі та економічно успішну щодо досягнення поставлених стратегічних цілей діяльність в умовах постійного впливу

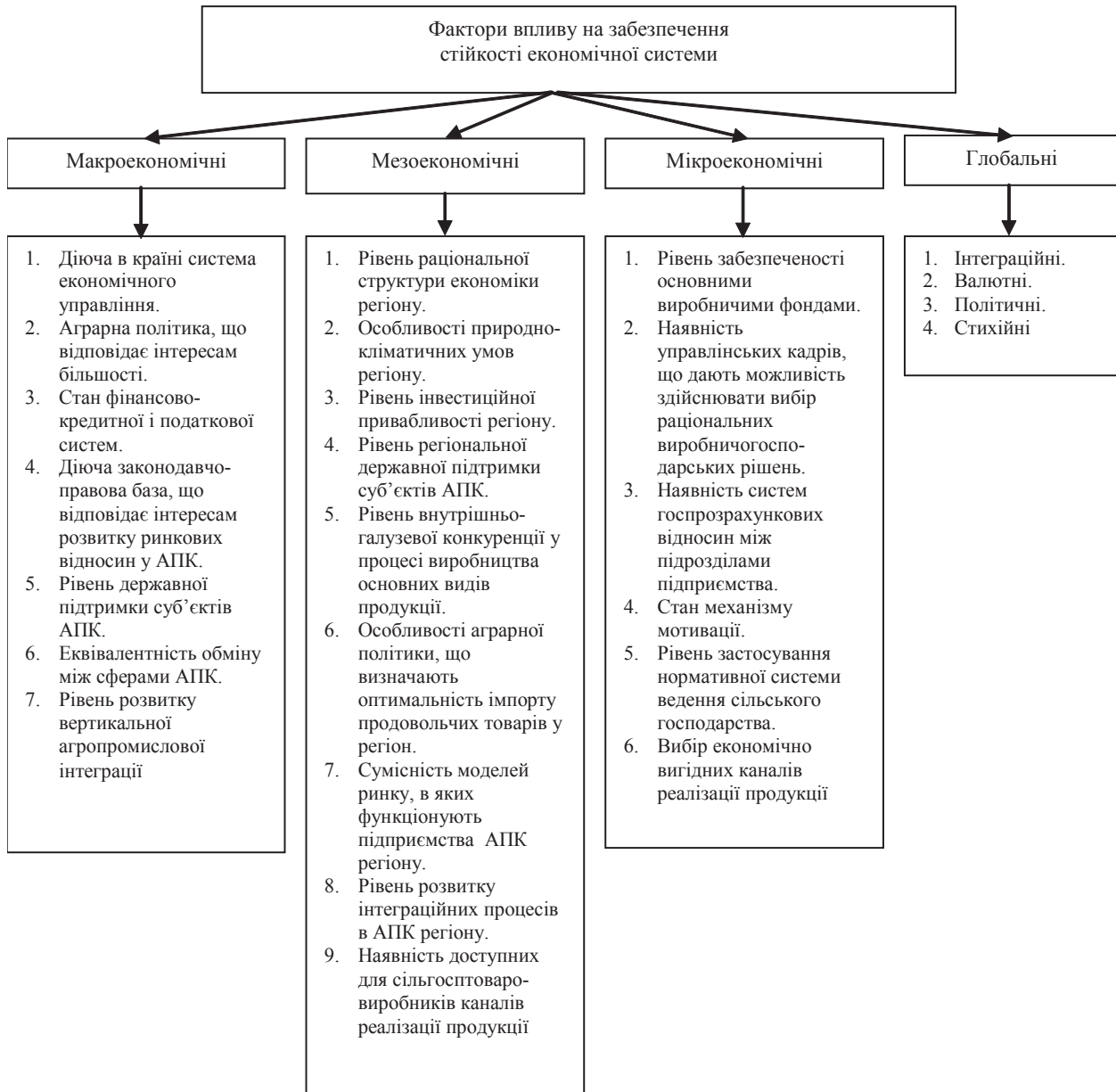

Рис. 4. Фактори впливу на забезпечення стійкості економічної системи

факторів зовнішнього середовища, зберігаючи при цьому ознаки цілісності і рівноваги. Управління економічною стійкістю системи — це використання організаційних, економічних, соціальних методів управління, спрямованих на забезпечення економічної стійкості системи.

Для виокремлення специфічних категорій розглянемо основні теоретичні аспекти категорії стійкості. У сучасній вітчизняній і зарубіжній економічній літературі існує декілька підходів до визначення сутності категорії "стійкість". Найбільш поширений полягає в тому, що "стійкість" — якість, яка дозволяє системі витримувати зміни параметрів зовнішнього середовища, відмінні від розрахункових. У Словнику української мови "стійкість" визначено як "...здатність витримувати зовнішній вплив, протидіяти чомусь; довго зберігати і виявляти свої властивості, не піддаватися руйнуванню, псуванню тощо" [10; с. 710].

В економічній теорії "стійкість" розглядають як одне з понять концепції економічної рівноваги, згідно з якою досягнення та утримання рівноважного стану в економіці належить до найважливіших мікро- і макроекономічних процесів. Із цієї концепції випливає, що економічні суб'єкти намагаються перевести економічну систему в оптимальний стан, розглядаючи його як рівноважний, котрий у даному контексті асоціюється з поняттям стійкості. У "Великому економічному словнику" категорія "стійкість" трактується як "...сталість, постійність, невідвладність ризику втрат і збитків" [11, с. 770].

Наведемо більш розгорнуті трактування поняття "економічна стійкість" найбільш відомих науковців у таблиці 1.

Узагальнивши підходи до визначення поняття "стійкість", можна зробити висновок, що більшість авторів виділяють: стійкість економіки, економіч-

на стійкість підприємства, стійкість банку, а також фінансову та виробничу стійкості; деякі автори розглядають роботи об'єктів господарської діяльності, стійкість до умов в надзвичайних ситуаціях тощо. Різноманітність видів стійкості зумовлює потребу систематизувати дану класифікацію [38] за ознаками з позицій сучасних умов функціонування та доповнити її новими ознаками, як показано на рис. 3.

Така класифікація доповнена елементом "економічний потенціал" [26], який розглядається як узагальнена цільова функція, яка характеризує величину накопичених системою економічних ресурсів. Концепцію економічної стійкості варто розглядати з позиції максимального значення зростання економічного потенціалу при мінімальному відхиленні економічної системи від стану рівноваги. Отже, ця класифікація стійкості економіки може бути універсальною та адаптована до сучасних умов функціонування економіки. Рівень розвитку кожного виду стійкості впливає на загальну стійкість економіки держави.

У результаті проведених досліджень виявлено, що існує різноманіття класифікацій факторів, видів, типів і критеріїв стійкості економічної системи. Особливого значення у визначенні стійкості економічної системи відіграють фактори впливу на стійкість. Розглядаючи фактори впливу на стійкість економічних систем можна виокремити запропоновану Пустуєвою Л.А. [38] класифікацію стійкості економічної системи, у якій всі фактори поділяються на три складові: макроекономічні, мезоекономічні та мікроекономічні. Цю класифікацію можна доповнити ще однією категорією — глобальні фактори (рис. 4).

Відповідно до визначених факторів забезпечення стійкості економічної системи можна виокремити основні її види [39; 40]:

1) зовнішню економічну стійкість, що характеризує здатність системи адаптуватися до впливу природних, економічних, політичних, соціальних, демографічних та виробничо-технологічних факторів зовнішнього середовища;

2) внутрішню економічну стійкість, що характеризує здатність системи забезпечувати відповідність зміни виробничих, трудових, інформаційних, фінансових ресурсів і соціальної сфери найбільш оптимальним рішенням;

3) галузеву економічну стійкість, яка визначає можливість системи встановлювати оптимальні співвідношення при взаємодії з підприємствами у процесі інтеграції інтересів;

4) глобальну економічну стійкість, яка визначає здатність економік держав забезпечувати загальний розвиток світової економіки.

Таким чином, найважливішою ознакою стійкості економічної системи є її здатність функціонувати та розвиватись в умовах змінюваного внутрішнього і зовнішнього середовища. Тому поділ факторів, що впливають на стійкість, на внутрішні, зовнішні й успадковані, є найсуттєвішим. Тільки інтегрована сукупність дій усіх цих факторів забезпечує цілісність

та єдність сукупного й індивідуального економічного відтворення.

ВИСНОВОК

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити певні узагальнення. Стійкість економіки як узагальнений показник надає інформацію про реальний стан економічної системи України, а з урахуванням можливих змін зовнішніх та внутрішніх умов функціонування економіки України, а також дає змогу всім іншим суб'єктам економічної діяльності своєчасно та адекватно реагувати на можливі зміни стійкості економіки України та ухвалювати адекватні управлінські рішення.

Література:

1. Павловский М.А., Путята Т.В. Теоретическая механика. — К.: Виша школа, 1985. — 328 с.
2. Анохин С.Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях. — Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. — 40 с.
3. Колодієв О.М., Нужний К.М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства // *науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов.* — 2007. — № 78. — С. 238—243.
4. Сімах Ю.А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства // *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Сер. "Економічні науки".* — Т. X. — 2007. — № 1. — С. 12—16.
5. Масленко Ю.В., Кульбака Н.А. Устойчивое развитие предприятия — фактор экономической безопасности [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://masters.donntu.edu.ua/2002/fem/kulbaka/lib/s3.htm>]
6. Фадеева А.С. Концепция устойчивого развития туризма // *Культура народов Причерноморья.* — 2006. — № 89. — С. 48—51.
7. Шандова Н.В. Оцінка загальної стійкості розвитку промислового підприємства // *Економічний простір: зб. наук. пр.* — № 21. — Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. — С. 276—292.
8. Ареф'єва О.В. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення / О.В. Ареф'єва, Д.М. Городинська // *Актуальні проблеми економіки.* — 2008. — № 8 (86). — С. 83—90.
9. Іванов В.Л. Концепція управління організаційно-економічною стійкістю промислового підприємства / В.Л. Іванов // *Економіка. Менеджмент. Підприємництво.* — 2011. — № 23 (I). — С. 75—80.
10. *Словник української мови / Академія наук Української РСР. Ін-т мов-ва ім. О.О. Потебні.* [ред.: І.С. Назарова, О.П. Петровська, Л.Г. Скрипник, Л.А. Юрчук]. — К.: Наукова думка, 1978. — Т. IX. — 853 с.
11. *Большой экономический словарь / Под ред. А.Н. Азриляна.* — М.: Институт новой экономики, 1997. — 864 с.
12. Алексеенко Н.В. Устойчивое развитие предприятия как фактор экономического роста // *Економіка і організація управління: зб. наук. пр.* — Вип. № 3 / Під

заг. ред. П.В. Єгорова. — Донецьк: ДонНУ, Каштан, 2008. — С. 59—65.

13. Анохин С.Н. Методика моделирования экономической устойчивости промышленных предприятий в современных условиях. — Саратов: Саратов. гос. техн. ун-т, 2000. — 40 с.

14. Ареф'єва О.В., Городянська Д.М. Економічна стійкість підприємства: сутність, складові та заходи з її забезпечення // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 8. — С. 83—90.

15. Бараненко С.П., Шеметов В.В. Стратегическая устойчивость предприятия. — М.: Центрполиграф, 2004. — 285 с.

16. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства // Держава та регіони. — 2008. — № 1. — С. 34—39.

17. Бурда А.І. Методичні підходи до оцінювання впливу складників тріади потенціалу на сталий розвиток підприємства // науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. пр. — Львів: РВВ НЛТУ України. — 2009. — Вип. 19.12. — 336 с. — С. 141—153.

18. Бусленко Н.П. Моделирование сложных систем. — М., 1968. — С. 28.

19. Василенко А.В. Менеджмент устойчивого развития предприятий: монография. — К.: Центр учебной литературы. — 2005. — 648 с.

20. Видеке Б. Система рациональной организации металлургического производства / Б. Видеке, Ю.Б. Иванов. — Х.: Изд-во "Основа", 1994. — 174 с.

21. Еремейчук Р.А. Обоснование стратегии устойчивого развития предприятия / Р.А. Еремейчук // Экономика развития. — 2002. — № 2 (22). — С. 56—60.

22. Зайцев О.Н. Оценка экономической устойчивости промышленных предприятий (на примере промышленности строительных материалов): автореф. дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / О.Н. Зайцев. — Хабаровск, 2007. — 23 с.

23. Зеткина О.В. Об управлении устойчивостью предприятия / О.В. Зеткина [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.conif.boom.ru/third/section3.htm>

24. Иванов В.Л. Управління економічною стійкістю промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудівного комплексу): монографія. — Луганськ: СЛУ ім. В. Даля, 2005. — 268 с.

25. Теорія і практика воєнної економіки: навч. посібник / За ред. В.І.Кириленка. — К.: ВГІ НАОУ, 2001. — Ч. 1. — 190 с.

26. Козловський С.В. Управління сучасними економічними системами, їх розвитком і стійкістю: монографія. — Вінниця, "Меркьюрі-Поділля", 2010. — 423 с.

27. Колодізев О.М., Нужний К.М. Дослідження сутності та змісту економічної стійкості підприємства // науч.-техн. сб.: Коммунальное хозяйство городов. — 2007. — № 78. — С. 238—243.

28. Коренченко Р.А. Общая теория организации: учебник для вузов. — М.: Юнити — ДАНА, 2003. — 286 с.

29. Малинин К.Г. Устойчивость функционирования предприятия в рыночной экономике: автореф. дисс. ... канд. экон. наук. — М.: МГАХМ, 1997. — 21 с.

30. Медведев В.А. Устойчивое развитие общества: модели, стратегия. — М.: Академия, 2001. — 267 с.

31. Мызникова Т.Н. Факторы формирования экономической устойчивости агропредприятия <http://www.lib.csu.ru>

32. Павловський М.А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ (економіка, політологія, соціологія) К., "Техніка", 2001. — 312 с.

33. Поліщук А.П. Теоретико-методологічні основи економічної стійкості сільськогосподарських підприємств / А.П. Поліщук // Економіка АПК. — 2006. — № 8. — С. 109—113.

34. Попельнюхов Р.В. Теоретико-методичні засади макроекономічної стабільності // Економіка та держава. — № 2. — 2009. — С. 58—61.

35. Севастьянов А.В. Оценка экономической устойчивости предприятия / А.В. Севастьянов [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.mte.ru/w6.nsf>

36. Тарасова О.О., Цямрюк Ю.С. Розробка системи показників для оцінки фінансово економічної стійкості підприємства // Зб. наук. праць "Формування ринкових відносин в Україні". — №5. — 2008. — К., НДЕІ. — С. 17—23.

37. Удовіченко М.О. Економічна стійкість аграрних підприємств: фактори, види, модель побудови // Вісник Полтавської державної аграрної академії. — 2012. — № 2. — С. 185—189.

38. Пустуев А.Л. Экономический механизм устойчивости в системе управления АПК / А.Л. Пустуев, Ф.А. Степанов // Аграрный вестник Урала. — 2008. — № 12. — С. 31—32.

39. Козловський С.В. Стійкість розвитку аграрної галузі регіону як чинник економічного зростання України / С.В. Козловський, В.О. Козловський, О.М. Бурлака // Економіка України. — 2014. — № 9. — С. 59—73.

40. Калетнік Г.М. Стійкість економіки як фактор безпеки та розвитку держави // Г.М. Калетнік, С.В. Козловський, В.О. Козловський // Економіка України. — 2012. — № 7. — С. 16—25.

References:

1. Pavlovskiy, M.A. (1985), *Teoreticheskaya mehanika [Theoretical mechanics]*, Visha Shcola, Kyiv, Ukraine.

2. Anohin, S.N. (2000), *Metodyka modelyrovaniya ekonomycheskoj ustojchyvosty promyshlennykh predpriyatij v sovremennykh uslovyakh [Methods of modeling of economic stability of industrial enterprises in modern conditions]*, Saratov, Russia.

3. Kolodizev, O.M. (2007), "Research nature and content of economic viability", *Komunalnoe hoziaystvo gorodov*, vol. 78, pp. 238—243.

4. Simeh, Y.A. (2007), "The definition of enterprise competitiveness", *Visnyk mijnarodnogo slovianskogo uni-versitetu*, vol. 1, pp. 12—16.

5. Maslenko, U.V. (2002), "Sustainable development of the company — a factor of economic security", available at: <http://masters.donntu.edu.ua/2002/fem/kulbaka/lib/s3.htm> (Accessed 20 Dec 2016).

6. Fadeeva, A.S. (2006), "Sustainable tourism development concept", *Kultura narodov Pricvernornia*, vol. 89, pp. 48—51.
7. Shandova, N.V. (2009), "Evaluation of the overall sustainability of industrial enterprises", *Economichiy prostir*, vol. 21, pp. 276—292.
8. Arefieva, O.V. (2008), "The economic stability of the enterprise: essence, constituents and measures to ensure it", *Actualnie problemi eco-nomici*, vol. 86, pp. 83—90.
9. Ivanov, L.V. (2011), "The concept of organizational and economic stability of industrial enterprise", *Economica. Mededjment. Pidpriemnictvo*, vol. 23(1), pp. 75—80.
10. Nazarova, I.S. (1978), *Slovník ykrajinskoi movi [Ukrainian dictionary]*, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
11. Azrilian, A.N. (1997), *Bolshoy ekonomicheskij slovar [Great Dictionary of Economics]*, Institut novoy ekonomici, Moscow, Russia.
12. Alekseenko, N.V. (2008), "Sustainable development of enterprises as a factor of economic growth", *Economica i organizacia ypravlenia*, vol. 3, pp. 59—65.
13. Anohin, S.N. (2000), *Metodica modelirovania ekonomicheskoy ustoychivosti promishlennih predpriatij v sovremennih usloviah [Methods of modeling of economic stability of industrial enterprises in modern conditions]*, Saratov, Russia.
14. Arefieva, O.V. (2008), "The economic stability of the enterprise: essence, constituents and measures to ensure it", *Actualnie problem ekonomici*, vol. 8, pp. 83—90.
15. Baranenko, S.P. (2004), *Strategicheskzya ystoychivost predpriatia [Strategic stability of the enterprise]*, Sentrpoligraf, Moscow, Russia.
16. Bugay, V.Z. (2008), "Analysis and evaluation of enterprise financial stability", *Derjava ta regioni*, vol. 1, pp. 34—39.
17. Burda, A.I. (2009), "Methodological approaches to assessing the impact of the components of the triad potential for sustainable development of enterprises", *Naukoviy visnik NLTY*, vol. 19/12, pp. 141—153.
18. Byslenko, N.P. (1968), *Modelirovanie slojnih system [Modeling of Complex Systems]*, Moscow, Russia.
19. Vasilenko, A.V. (2005), *Menedjment ustoychivogo razvitiya predpriatia [Management of sustainable development of enterprises]*, Centr ychebnoy literatury, Kyiv, Ukraine.
20. Videke, B. (1994), *Sistema racionalnoy organizacii metallurgicheskogo proizvodstva [The system of rational organization of metallurgical production]*, Osnova, Kharkiv, Ukraine.
21. Eremeychuk, P.A. (2002), "Justification of the strategy of sustainable development of the enterprise", *Economika rozvitku*, vol. 2(22), pp. 56—60.
22. Zaychev, O.N. (2007), "Estimation of economic stability of industrial enterprises (for example, building materials industry)", Ph.D. Thesis, Economy, Habarovsk, Russia.
23. Zetkina, O.V. (2005), "On the control stability of the enterprise", available at: <http://www.conif.boom.ru/third/section3.htm> (Accessed 20 Dec 2016).
24. Ivanov, V.L. (2005), *Upravlenie economicchnoy stiykistu promisloviy pidpriemstv [Management of economic stability of industrial enterprises (for example, machine-building enterprises)]*, Lugansk, Ukraine.
25. Kirilenko, V.I. (2001), *Teoria o praktica voennoy ekonomici [Theory and practice of war economy]*, Kyiv, Ukraine.
26. Kozlovskiy, S.V. (2010), *Upravlinnia suchasnymy ekonomichnymy systemamy, ikh rozvytkom ta stiykistiu [Management of modern economic systems, their development and stability]*, Merk'iuri-Podillia, Vinnytsia, Ukraine.
27. Kolodizev, O.M. (2007), "Research nature and content of economic viability", *Komunalnoe hoziaystvo gorodov*, vol. 78, pp. 238—243.
28. Korenchenko, R.A. (2003), *Obshaya teoria organizacii [The general theory of organization: the textbook for high schools]*, Moscow, Russia.
29. Malinin, K.G. (1997), "Stability of functioning of the enterprise in the market economy", Ph.D. Thesis, Economy, Moscow, Russia.
30. Medvedev, V.S. (2001), "Sustainable development of society: a model, a strategy", Academy, Moscow, Russia.
31. Miznikova, T.N. (2005), "Factors shaping the economic sustainability of agricultural enterprises", available at: http://www.lib.csu.ru/vch/7/2005_01/013.pdf (Accessed 20 Dec 2016).
32. Pavlovskiy, M.A. (2001), *Strategia rozvitku syspilstva: Ukraina i svit [The strategy of social development: Ukraine and the world]*, Kyiv, Ukraine.
33. Polishuk, A.P. (2006), "Theoretical — methodological foundations of economic stability of the agricultural enterprises", *Economica APK*, vol. 8, pp. 109—113.
34. Popelnuhov, P.V. (2009), "Theoretical and methodological foundations for macroeconomic stability", *Economika ta derjava*, vol. 2, pp. 58—61.
35. Sevastianov, A.V. (2010), "Estimation of economic stability of the enterprise", available at: <http://www.mte.ru/w6.nsf> (Accessed 20 Dec 2016).
36. Tarasova, O.O. (2008), "Develop a system of indicators to assess financial and economic viability", *Formuvannia rinkovih vidnosin v Ukraine*, vol. 5, pp. 17—23.
37. Udovichenko, M.O. (2012), "The economic sustainability of agricultural enterprises: factors, types, model building", *Visnik Poltavskoy derjavnoy agrarnoy akademii*, vol. 2, pp. 185—189.
38. Pustuev, A.L. (2008), "The economic mechanism of resistance in agribusiness management system", vol. 12, pp. 31—32.
39. Kozlovskiy, S.V. Kozlovskiy, V.O. and Burlaka, O.M. (2014), "The stability of the agricultural sector in the region as a factor of economic growth Ukraine", *Economica Ukraine*, vol. 9, pp. 59—73.
40. Kaletnik, G.M. Kozlovskiy, S.V. and Kozlovskiy, V.O. (2012), "The stability of the economy as a factor of security and national development", *Economica Ukraini*, vol. 7, pp. 16—25.

Стаття надійшла до редакції 21.12.2016 р.